

Rudolf Steiner

O bytostech duchovních světů

Vstoupí-li duše nadsmyslovým vědomím do nadsmyslového světa, poznává se v něm způsobem, o němž nemůže mít ve smyslovém světě žádnou představu. Zjišťuje, že díky své schopnosti proměny poznává bytosti, jež jsou s ní větší či menší měrou spřízněné; zjistí však také, že se v nadsmyslovém světě potkává s bytostmi, s nimiž je nejen spřízněna, ale s nimiž se musí také srovnávat, aby se poznala. A dále pozoruje, že tyto bytosti se v nadsmyslových světech staly tím, čím se ona sama stala díky svým prožitkům a zkušenostem ve smyslovém světě. V elementárním světě předstupují před lidskou duši bytosti, jež v *tomto* [tj. *elementárním*] světě vyvinuly síly a schopnosti, které člověk může sám rozvinout jen tím, že kromě éterného těla a dalších nadsmyslových článků své bytosti nese ještě fyzické tělo. Bytosti, na něž se zde poukazuje, takovéto fyzicko- -smyslové tělo nemají. Vyvinuly se tak, že prostřednictvím svého éterného těla mají duševní bytost, kterou má člověk prostřednictvím fyzického těla. I když jsou do určité míry bytostmi s člověkem stejnorodými, liší se od něj tím, že nepodléhají podmínkám smyslového světa. Nemají žádné smysly toho druhu, jaké má člověk. Jejich vědění se rovná lidskému; nezískaly ho však prostřednictvím smyslů, nýbrž vystupováním svých představ a dalších duševních prožitků z hlubin své bytosti. Jejich vnitřní život je do nich jakoby uložen; ony ho pak vyzvídají z hlubin duše, tak jako člověk vyzvedá ze svých duševních hlubin své vzpomínkové představy.

Člověk tímto způsobem poznává bytosti, jež se v nadsmyslovém světě staly tím, čím se on může stát ve smyslovém světě. V tomto ohledu stojí tyto bytosti v řádu světa o stupeň výše než člověk, třebaže je lze zmíněným

způsobem označit za stejnorodé s člověkem. Tvoří nad člověkem se nacházející bytostnou říši, hierarchii, jež se v posloupnosti bytostí nachází nad ním. Jejich éterné tělo se - i přes onu stejnorodost - od éterného těla člověka liší. Zatímco člověk je prostřednictvím sympatií a antipatií svého éterného těla začleněn do životního těla Země, tyto bytosti svým duševním životem na Zemi vázány nejsou. -

Jestliže člověk pozoruje, co tyto bytosti prostřednictvím svého éterného těla prožívají, zjistí, že mají podobné prožitky jako on ve své duši. Tyto bytosti mají myšlení, mají city a vůli. Prostřednictvím éterného těla však rozvíjejí něco, co může člověk rozvíjet jen prostřednictvím fyzického těla. Svým éterným tělem dospívají k vědomí své vlastní bytosti. Člověk by o nadsmyslové bytosti nemohl nic vědět, kdyby síly, jež získává ve fyzicko-smyslovém těle, nepozvedl do nadsmyslových světů. - Nadsmyslové vědomí poznává tyto bytosti tím, že získá schopnost pozorovat pomocí lidského éterného těla. Toto nadsmyslové vědomí pozvedá lidskou duši do světa, v němž tyto bytosti mají své sídlo a působiště. Teprve když se duše v tomto [*tj. nadsmyslovém*] světě sama prožívá, vystupují v jejím vědomí obrazy (představy), zprostředkující poznání těchto bytostí. Neboť *tyto* bytosti nezasahují bezprostředně do fyzického světa a tím ani do fyzicko-smyslového lidského těla. Prožitkům, které lze mít v tomto těle, nejsou dostupné. Jsou to duchovní (nadsmyslové) bytosti, jež do smyslového světa v podstatě nevstupují. - Jestliže člověk nedbá hranice mezi smyslovým a nadsmyslovým světem, může se stát, že svému fyzicko-smyslovému vědomí vnutí obrazy, které nejsou pravým výrazem pro tyto bytosti. Tyto obrazy vznikají prožíváním luciferských a ahrimanských bytostí, které jsou sice s právě popsanými nadsmyslovými bytostmi stejnorodé, na rozdíl od nich však své sídlo a působiště přesunuly do světa, jež člověk vnímá jako svět smyslový.

Když člověk prostřednictvím nadsmyslového vědomí

pozoruje z nadmyslového světa luciferské a ahrimanské bytosti - poté co se na základě prožitku se „strážcem prahu“ naučil náležitě dbát hranice mezi tímto [tj. *nadmyslovým*] světem a smyslovým bytím - poznává tyto bytosti v jejich pravé podobě. Učí se je rozlišovat od jiných duchovních bytostí, které setrvaly v působišti, jež je přiměřené jejich povaze. Duchovní věda musí luciferské a ahrimanské bytosti popisovat právě z tohoto hlediska. U luciferských bytostí se pak ukazuje, že působištěm, které je pro ně přiměřené, není fyzicko-smyslový svět, nýbrž v jistém ohledu svět elementární. Jestliže do lidské duše vnikne to, co se v podobě obrazů v tomto [tj. *elementárním*] světě pozvedá z jeho záplav, a tyto obrazy působí v éterném těle člověka oživujícím účinkem, aniž by na sebe v duši braly iluzorní existenci, pak v těchto obrazech může být přítomna luciferská bytost, aniž by se její činy prohřešovaly vůči řádu světa. Tato luciferská bytost pak má na lidskou duši *osvobozující* působení; pozvedá duši nad pouhé začlenění do smyslového světa. Pokud ale lidská duše vtahuje do fyzicko-smyslového světa život, který by měla rozvíjet jen ve světě elementárním, pokud připustí, aby citění ve fyzickém těle bylo ovlivňováno antipatiemi a sympatiemi, jež mají panovat pouze v éterném těle, pak luciferská bytost získá prostřednictvím této duše vliv, který se protíví obecnému řádu světa. Tento vliv se nachází všude, kde v sympatiích a antipatiích smyslového světa působí něco jiného než láska, založená na soucítění s životem jiné bytosti existující ve smyslovém světě. Taková bytost může být milována, protože před milujícího předstupuje s těmi či oněmi vlastnostmi; pak se do této lásky nebude moci vmísit nic z luciferského živlu. Láska, která má základ ve vlastnostech milované bytosti, vystupujících ve smyslovém bytí, se drží z dosahu luciferského vlivu. Láska, která nemá tímto způsobem základ v milované bytosti, nýbrž v bytosti, jež miluje, je nakloněna luciferskému vlivu. Bytost, kterou milujeme, protože má vlastnosti, k nimž jako milující tíhneme svou

přirozeností, milujeme onou částí duše, která je přístupná luciferskému živlu. - Nikdy bychom proto neměli říkat, že luciferský živel je za všech okolností něco zlého. Neboť děje a bytosti nadmyslových světů musí lidská duše milovat ve smyslu luciferského živlu. Proti řádu světa se člověk prohřešuje teprve tehdy, jestliže onen druh lásky, jímž se cítí být přitahován k nadmyslnu, obrací k něčemu smyslovému. Láska k nadmyslnu v milujícím právem vyvolává zvýšené sebecítění; láska, hledaná ve smyslovém světě kvůli tomuto zvýšenému sebecítění, odpovídá luciferskému svodu. Láska k něčemu duchovnímu, je-li hledána kvůli Já, má *osvobozující* účinek; láska k něčemu smyslovému, jestliže se o ni usiluje kvůli Já, osvobozující účinek nemá; uspokojení, jehož se jejím prostřednictvím dosahuje, vytváří pouta pro Já.

Jako se luciferské bytosti dávají najevo duši cítící, dávají se *ahrimanské* bytosti najevo duši myslící. Tyto bytosti poutají myšlení na smyslový svět. Odvádějí ho od skutečnosti, že všechny myšlenky mají význam jen tehdy, uplatňují-li se jako součást velkého myšlenkového řádu světa, který nelze nalézt ve smyslovém bytí. Ve světě, do něhož je začleněn lidský duševní život, musí být ahrimanský živel přítomen jako nutná protiváha luciferského živlu. Bez luciferského živlu by duše svůj život prosnila v pozorování smyslového bytí a nepocítovala by žádný popud k tomu, aby se nad ně pozvedla. Bez protichůdného působení ahrimanského živlu by duše luciferskému živlu propadla; pohrdala by významem smyslového světa, třebaže v něm má část nutných podmínek své existence. O smyslovém světě by nic nechtěla vědět. Ahrimanský živel má v lidské duši pravý význam tehdy, vede-li ke vžívání se do smyslového světa, které tomuto světu odpovídá. [Má pravý význam tehdy,] bere-li člověk tento [*tj. smyslový*] svět jako to, co je, a dokáže-li

ho také postrádat ve všem, co podle přirozenosti tohoto světa musí být pomíjivé. - Je zcela nemožné říci, že nechci luciferskému a ahrimanskému živlu propadnout tím, že je v sobě vymýtím. Kdyby v sobě člověk vymýtil luciferský živel, nemohl by například svou duší usilovat o dosažení něčeho nadsmyslového; kdyby vymýtil ahrimanský živel, nemohl by již učinit zadost smyslovému světu v jeho plném významu. Člověk se do správného vztahu k jednomu z těchto [dvou] živelů dostává tehdy, vytváří-li mu v tom druhém správnou protiváhu. Všechny škodlivé účinky těchto světových bytostí pocházejí jen a pouze z toho, že se tu či onde uplatňují neomezeně a nejsou protichůdnou silou uváděny do náležité harmonie.